

Streuvels, Stijn (1971), *Volledig werk III. s.l., Orion.*

WERKMENSEN (1926)

Het leven en de dood in de ast

Dit is het derde en laatste verhaal uit *Werkmensen*. De vorige twee verhalen moet ik nog lezen. Het is zonder twijfel het bekendste kortverhaal van Streuvels waaruit tot in mijn jeugdjaren in iedere bloemlezing voor de humaniora minstens een paar fragmenten opgenomen waren. Zoals zoveel dat uit Streuvels' pen is gevloeid, lijdt het aan een overdaad van woorden en details. Vooral het eerste deel valt in dat opzicht tegen. Streuvels heeft de neiging om, wanneer hij schrijft over een vak of een beroep dat hij goed kent (zoals uiteraard bakker) geweldig uit te wijden in details die voor de lezer bijkomstig zijn en niets bijdragen tot de vaart van het verhaal. Het beste deel begint wanneer Knorre, de zwerver, onderdak zoekt in de ast. Zijn gesnurk blijkt zijn doodsreutel te zijn en dat bezorgt de drie oudste werkers in de ast kwade dromen. Een van de leukste passages daaruit is de droom van Blomme die in de hemel aankomt en van Petrus te horen krijgt dat hij meer aan zijn geld dan aan zijn zielenheil heeft gedacht.

Zoals veel verhalen van Streuvels gaat het ook hier om dromen. De drie hoofdpersonages: Blomme, Fliepo en Hutsebolle zijn alle drie, ook typisch voor Streuvels, geobsedeerd door dwanggedachten. Blomme droomt van een kleine boerderij met een paar koeien ('t koeiplekje 793), Fliepo droomt ervan meer te zien van de wereld dan zijn dorp, Hutsebolle is bezig met zijn prijsduiven waarvoor hij zelfs bereid is (in zijn droom, 793) Knorre te vermoorden. De vader van Hutsebolle is bezeten van een zetel (753) die hij nooit zal kunnen betalen (754), maar als de kinderen hem bij wijze van verrassing toch kopen, vindt iedereen dat hij misstaat in het armzalige huis waarin ze wonen en de vader hakt hem in stukken en stookt hem op (754-755).

Ook hier weer komt het Jekyll and Hyde thema boven. In één persoon leven twee personen met tegenstrijdige verlangens, temperamenten en driften.

Het eerste deel vond ik langdradig. Vanaf de entree van Knorre wordt het beter. Maar of dit nu een meesterwerk is, dat weet ik zo nog niet.

De grammatica is niet altijd oké:

758: De oudsten helpen al wat in 't werk, maar 't geen ze verdienen, gaat op in snuisterij en fik-fak, waarover vader geen inzicht heeft en [waar hij] buiten gelaten wordt.

Het is irritant dat Streuvels met opzet voor archaïsche vormen kiest zoals 'mieken' in plaats van 'maakten' (746)

Philip Vermoortel
04-2021

CITATEN

726, 752, 786, 788: ten ondomme

738: Fliepo woelt in 't onduidelijke, volgt 't gerucht op de richting af van het peerd, om te raden: wáár 't vanavond te doen is? Wie er aan de beurt komt? Wetens en willens zondigt hij met gedachten en begeerten tegen 't negende gebod, en daarom houdt hij schijnheilig zijn wezen in 't donker. Met behagen blijft hij haperen in de bijzonderheden die hij over de boerenzoon heeft horen vertellen.

750: een wijf is een wijf, en een kuip is een boterstande

756: (Blomme is zichzelf aan 't beliegen, maar onwillekeurig dringt de gedachte aan zijn tegenkomsten naar boven, – hij duwt het weg, doch 't behagen is hem te machtig, – gij oude gek!

757: Alhoewel hij tegen alle twijfel in, zich van de zekerheid tracht te overtuigen dat 't geluk voor hem is weggelegd, en hij 't eens te pakken krijgt, trekt zijn dubbelganger niettemin een bedenkelijk gezicht en staart zijn makker met een greintje medelijden aan.

Andere citaten:

760: De schuiter zwalpt voort, zonder stuur, de bemanning slaapt. – De Maf en Lot zijn gevluht en hebben hun maats in de nood achtergelaten.

764: Het toneelspel neemt zijn gewoon verloop;

764: Gelijk het beeld van het Fatum de 'Deus ex machina' die de ontknoping brengen zal, zit de uil daar onbeweeglijk als een afgod [...].

767: Daar is het onbedaarlijk verlangen weer, de aantrek naar onbekende verten, het onduidelijk vermoeden van een wereld – vreemde streken, met een onrust en een jacht om er iets over te vernemen, er heen te trekken...

769: [de droom van Fliepo] hij is weg, vertrokken, de wijde verten in

770: Er zijn mensen die waarlijk menen dat 't bestaan der wereld van hen afhangt, – van sedert de schepping zijn de mannen van uw soort al onkruid aan 't wieden, en daarom is er geen pijnke te minder.

779: Zijn **dubbelganger** treitert voort:

781: Opeens zijn de schuifwanden van het toneel veranderd

ZETFOUTEN

peer i.p.v. peerd (739)

denk i.p.v. denkt (743)

uitcoer i.p.v. uitvoer (769)